

مکتب
برگزیده کلیات

گردآوری:

سید علیرضا شفیق

سرشناسه : سعدی، مصلح بن عبدالله، - ۶۹۱ هـ. ق.

عنوان قراردادی : کلیات، برگزیده

عنوان و نام پدیدآور : [مصلح بن عبدالله سعدی]؛ گردآوری سیدعلیرضا کشفی‌نیا.

مشخصات نشر : گرگان: تنعیم، ۱۳۹۳.

مشخصات ظاهری : ۲۰۰ ص.

شابک : ۰-۵-۷۴۱۳-۶۰۰-۹۷۸

وضعیت فهرست نویسی : فیا

موضوع : شعر فارسی - قرن ۷ ق.

موضوع : نثر فارسی - قرن ۷ ق.

شناسه افزوده : کشفی‌نیا، سیدعلیرضا، ۱۳۵۷ -، گردآورنده

رده بندی کنگره : ۱۳۹۳ آ ۱۹۲ / PIR۵۲۰۰

رده بندی دیویی : ۳۱/۱۸

شماره کتابشناسی ملی : ۳۵۷۴۶۴۵

الا یک از هزاران

گردآوری: سید علیرضا کشفی نیا

ناشر: نشر تنعیم

قطع: وزیری

تعداد صفحات: ۲۰۰ صفحه

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۰-۵-۷۴۱۳-۶۰۰-۹۷۸

چاپ: افست سراج آق قلا- خ امام خمینی غربی- پاساژ اسماعیلی

همه حقوق این اثر برای مولف محفوظ است.

گفتن یا نوشتن از استاد سخن فارسی، هم آسان است و هم دشوار. آسان است چرا که او نظم و نثر خود را آسان و روان سروده و نگاشته است و از آن سو دشوار است، زیرا نوشتن از این بزرگمرد و آثارش جرأت و جسارتی می‌خواهد برای ادای حق مطلب. این که برخی محققین درباره تاریخ ولادت شیخ اختلاف نظر دارند، چندان مهم و کارساز نیست، حالا یا پانصد و هشتاد و پنج یا ششصد و شش هجری قمری. در هر حال، مُصلح ادب فارسی در روزگاری به دنیا آمده و پس از چندی از دنیا رفته است، اما آنچه از دنیا نرفته و پس از وی هم چنان زنده و پابرجاست، آفرینش‌های ادبی اوست که در حکم یادگاری‌هایی هم اکنون نزد ماست.

مصلح بن عبدالله، به «سعدی» معروف شده است. دلیل این انتساب را می‌توان ارادت شیخ به حاکم عصرش، یعنی ابوبکر بن سعد بن زنگی دانست. چنان که خودش نیز در مقدمه گلستان به این موضوع اشاره کرده است.

سعدی، ستاره درخشانی است که نور کلامش هرگز افول نخواهد کرد و قیامتی که از سخنان شیرینش به پا شده، تا قیامت خواهد ماند.^۱

اعتماد به نفس سعدی ستودنی است. گویی خودش می‌دانسته که توانایی خلق آثاری شگفت انگیز دارد. هم چنانکه در مقدمه گلستان می‌گوید: «برای نزهت ناظران و فُسحت حاضران، کتاب گلستان توانم تصنیف کردن که باد خزان را بر ورق او دست تطاول نباشد و گردش زمان عیش ربیعش را به طیش خریف مبدل نکند.»

گذر زمان نشان داد که این ادعای سعدی بیهوده نبوده و گلستان او همیشه شاداب و سرزنده بر تارک ادب فارسی درخشیده است. این کتاب که هر کدام از حکایت‌هایش در حکم

۱. قیامت می‌کشد سعدی بدین شیرین سخن گفتن / مسلم نیست طوطی را در ایامت شکرخایی

شاخه گلی است، به هشت باب تقسیم شده و نثر موزونی است که با چاشنی ابیات بسیار دلپذیر شده است. یعنی سعدی در لابه لای جملات روان و آهنگینش بنا به ضرورت و برای قوت و قدرت کلام از ابیاتی استفاده می کند تا کلامش را دلپذیرتر و گیرا تر عرضه کند. پس از آفرینش گلستان، بسیاری از نویسندگان بر این باور بودند که پدید آوردن کتابی همانند گلستان آسان است، اما کتاب هایی نظیر بهارستان جامی، پریشان قائنی و منشآت قائم مقام فراهانی هیچ گاه به پایه گلستان سعدی نرسیدند.

بوستان که نام دیگر آن سعدی نامه است، قبل از گلستان آفریده شده و کتابی است به نظم. بوستان ده باب دارد و سعدی آن را به نام اتابک ابوبکر بن سعد زنگی کرده است. این کتاب سرشار از حکایات پندآموز و نصایح کاربردی است. سعدی با خلق این اثر، جهانیان را به وظیفه انسان بودنشان متذکر می شود و از همه تجربه ها و اندوخته هایش استفاده می کند تا اخلاق نیک را شرح و گسترش دهد و مدینه فاضله را پیش چشم همگان مجسم سازد. بنابراین، بوستان راهنمایی است برای رسیدن به آرمان شهر بشری و به قول مرحوم دکتر غلامحسین یوسفی: «سعدی مدینه فاضله ای را که می جسته، در بوستان تصویر کرده است. در این کتاب پرمغز از دنیای واقعی، که آکنده است از زشتی و زیبایی، تاریکی و روشنی و بیشتر اسیر تباهی و شقاوت، کمتر سخن می رود، بلکه جهان بوستان همه نیکی است و پاکی و دادگری و انسانیت؛ یعنی عالم چنان که باید باشد.»^۱

سعدی در غزلسرایی نیز سرآمد است. ترکیب واژه های دلنشین و روان در کنار آرایه های زیبای ادبی و در قالب وزن های جذاب غروضی، عروس سخن سعدی را بیش از پیش دلربا تر می کند. جالب این جاست که خودش نیز این را می داند و در بیتی می سراید:

بر حدیث من و حسن تو نیفزاید کس حد همین است سخندانی و زیبایی را

و یا در پایان غزلی زیبا به تعریف و تمجید از شیرین زبانی خود این دو بیت را عرضه می‌کند:

سعدیا خوشتر از حدیث تسو نیست تحفه روزگار اهل شناخت
آفرین بر زبان شیرینست کاین همه شور در جهان انداخت

اظهار این نوع بلند پروازی‌ها از سوی سعدی هرگز به معنای غرور و خودخواهی او نبوده است، بلکه شیخ اجل به خوبی به ذوق و استعداد خدادادی خود آگاه بوده و از این توانایی به نیکی بهره برده است.

مرحوم دکتر ذبیح الله صفا در کتاب ارزشمند تاریخ ادبیات فارسی دربارهٔ استعداد و خلاقیت بی‌نظیر سعدی می‌گویند: «دولتشاه می‌گوید که «دیوان شیخ را نمکدان شعر گفته‌اند» و به گمان من این تعبیری که قلمای پارسی زبان ما برای توصیف شعر سعدی یافته‌اند، حکم شعر سعدی را دارد که بالای آن نمی‌توان سخنی آورد. شعر سعدی به حقیقت همگی نمک و مزه و شیرینی و لطافت است. حلاوت قند و چاشنی شکر دارد و به همین سبب است که سخن او نظماً و ثراً هم از دوران حیاتش سرمشق فصاحت شد و علی‌الخصوص گلستان و بوستانش به علت اشتهال بر تحقیق و مواظظ و حکم کتاب درسی فارسی زبانان گردید و از این راه علاوه بر مزایای دیگر نفوذ سعدی بر زبان فارسی گویان، مسلم و اجتناب ناپذیر شد چنان‌که حتی امروز صرف نظر از برخی اصطلاحات و تعبیرات، مولود اوضاع جدید اجتماعی ما و نیز محصول ارتباطاتمان با سایر فرهنگ‌ها و ملت‌هاست شیوهٔ تکلم و تحریر فارسی زبانان در اساس و مبنی همان زبان سعدی است.»^۱

کتابی که پیش روی شماست، برگزیده‌ایست از گلستان، بوستان، غزلیات و قصاید سعدی. این کتاب برای درس فارسی و ارائه به دانشجویان تألیف شده، از این رو در پاورقی به توضیحات ضروری اکتفا شده و شرح و توضیح مفصل، در کلاس و از زبان مدرّس بیان می‌شود. گزینش آثار سعدی کار آسانی نیست، چرا که کلیات سعدی همه قند است و پند؛ هزاران نکته پندآموز که به ناچار اندکی از آن در این جا گردآوری شده است. از این رو این کتاب گویی آینه‌ای است از هزاران شور عاشقانه‌ی سعدی و نیست، *لا یک از هزاران*.

تمام افتخارات و زیبایی‌های این کتاب از آن سعدی است؛ لذا از دانشجویان و خوانندگان عزیز تقاضا دارم که کاستی‌های این کتاب را بر نگارنده این سطور ببخشند و او را از نظرات سازنده محروم نکند.

در پایان، بایسته است از همه عزیزانی که مرا یاری کردند تا این کتاب به چاپ برسد قدردانی کنم. از سروان ارجمند در مؤسسه چاپ و انتشارات تنعیم و بویژه سرکار خانم عزّت تبار، که عمده زحمات به عهده ایشان بود، سپاس گزارم. عزّتشان افزون باد.

شیراز، تابستان ۱۳۹۳

فهرست مطالب

۱	برگزیده گلستان
۳۳	برگزیده بوستان
۸۱	برگزیده غزلیات
۱۷۵	برگزیده قصاید